

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Факультет гуманітарної та економічної освіти

Кафедра педагогіки вищої школи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»:

Проректор з НІР _____

т.ч.
С.О. Чайченко
(ПБ)

«27» _____ червня _____ 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ**

підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)

**за освітньо-науковою програмою
«Освітні, педагогічні науки»**

мова навчання

_____ українська _____

Розробники:

Саяпіна С.А. – професор кафедри педагогіки вищої школи, доктор педагогічних наук, доцент.

Коркішко А.В. – старший викладач кафедри педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Цибулько Л.Г., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Гаврілова Л.Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки вищої школи

Протокол № 13 від «15» червня 2022 р.

Завідувач кафедри Топольник Я.В.
(ПІБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Керівник групи забезпечення С.А.Саяпіна
(ПІБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«27» червня 2022 р.

протокол № 9

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	вибіркова	
Загальна кількість годин – 150	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 3 самостійної роботи – 8	Лекції	
	14 год.	14 год.
	Практичні, семінарські	
	26 год.	26 год.
	Самостійна робота	
	110 год.	110 год.
Вид контролю: екзамен		

Метою вивчення навчальної дисципліни «Науково-педагогічні школи в Україні» є: формування у здобувачів знань про наукові школи як педагогічний феномен і сучасний стан наукових досліджень у освіті; дисципліна передбачає ознайомлення здобувачів із сутнісними характеристиками, суб'єктами і функціями науково-педагогічної школи та націлена на опанування практично-методичними навичками пошуку, аналізу, осмислення і використання наукових досягнень у галузі освіти, на розвиток професійно-значущих якостей особистості майбутніх фахівців.

2. Матриця результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни «Науково-педагогічні школи в Україні»

Результати навчання	Методи навчання	Методи контролю
Ідентифікувати науково-педагогічної школи за низкою критеріїв. Давати оцінку ролі особистості наукового лідера у формуванні кадрового потенціалу науки. Виділяти основні принципи керівництва науково-педагогічною школою. Визначати методи стимулювання творчого пошуку учнів наукової школи. Узагальнювати і аргументувати внесок педагогів-науковців у розвиток шкільної, професійної та вищої освіти. Аналізувати сучасний стан наукових досліджень у вітчизняній освіті та аналітично застосовувати нові педагогічні ідеї та методики у практиці суспільного виховання і навчання в закладах освіти. Презентувати і захищати власний дослідницький проєкт. Володіти методами наукової дискусії, виступати з науковою доповіддю.	Поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій: словесні методи: лекція (проблемна, лекція з розгляду конкретних ситуацій, лекція-консультація, круглий стіл тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, семінар, диспут, дискусія; наочні методи: спостереження, демонстрація; практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, аналіз подій, самостійна робота (робота із друкованими та електронними інформаційними ресурсами, виконання завдань: конспектування, анотування, написання есе); відеометод: дистанційні, мультимедійні.	спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне та письмове опитування, практична перевірка, рейтинговий контроль, взаємоконтроль (взаємооцінка), самоконтроль (рефлексія, самооцінка), оцінювання самостійної роботи (оформлення слайд-презентації з висвітлення історії та досвіду науково-педагогічної школи, до якої входить аспірант), екзамен.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	зокрема				Усього	зокрема			
		л.	пр.	лаб.	с.р.		л.	пр.	лаб.	с.р.
Тема 1. Наукова школа: загальна характеристика	28	2	4		22	28	2	4		22
Тема 2. Типологія наукових шкіл	28	2	4		22	28	2	4		22
Тема 3. Ознаки та функції науково-педагогічної школи	30	2	6		22	30	2	6		22
Тема 4. Організаційні аспекти діяльності сучасної наукової школи. Проблеми лідера та учнів у науковій школі	32	4	6		22	32	4	6		22
Тема 5. Педагогічне керівництво науковою школою	32	4	6		22	32	4	6		22
Усього годин	150	14	26		110	150	14	26		110

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Наукова школа: загальна характеристика	2	2
2	Типологія наукових шкіл	2	2
3	Ознаки та функції науково-педагогічної школи	2	2
4	Організаційні аспекти діяльності сучасної наукової школи. Проблеми лідера та учнів у науковій школі	4	4
5	Педагогічне керівництво науковою школою	4	4
	Разом	14	14

4.2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Характерні риси та формальні ознаки науково-педагогічної школи	4	4
2	Класифікація науково-педагогічних шкіл за динамікою розвитку закладів підготовки фахівців в галузі освіти.	4	4
3	Основні умови існування науково-педагогічної школи: наявність лідера; усталеність взаємин «учитель – учень»,	6	6

	наявність власної наукової концепції з оригінальними методиками, методами та принципами дослідницької програми; єдність світосприйняття; актуальність і фундаментальність досягнень; теоретико-практична цінність наукових підходів до вирішення педагогічних проблем; коректність у взаєминах членів школи тощо		
4	Типологія учених-лідерів. Загальна характеристика типів учених: ученого-енциклопедиста, вченого-дослідника, вченогофілософа, вченого-адміністратора, вченого-викладача.	6	6
5	Основні принципи керівництва науково-педагогічною школою.	6	6
	Разом	26	26

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Основні напрями діяльності та функції наукових шкіл: освітня; дослідницька; функція відтворення; виховна; комунікативна; аксіологічна; евристична; функція трансляції.	22	22
2	Типи шкіл відповідно історичного розвитку: індивідуальна наукова праця („класична” наукова школа); спеціалізовані дослідні лабораторії („дисциплінарна” наукова школа); „проблемна” наукова школа.	22	22
3	Основні функції науково-педагогічної школи закладу вищої освіти. Виховний і пізнавальний потенціал наукової школи.	22	22
4	Основні характеристики лідера школи.	22	22
5	Досвід та здобутки науково-педагогічних шкіл України	22	22
	Разом	110	110

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання включає диференційований та об'єктивний облік результатів освітньої діяльності здобувачів і включає наступні блоки:

- контроль засвоєння теоретичних знань (усне опитування, обговорення проблемних питань, розв'язання ситуаційних завдань, виконання аудиторних та позааудиторних робіт тощо на практичних заняттях);
- контроль самостійної роботи здобувачів (оформлення слайд-презентації з висвітлення історії та досвіду науково-педагогічної школи, до якої входить аспірант);
- підсумковий контроль: семестровий екзамен.

Питання до екзамену

1. Наукова школа: загальна характеристика
2. Поняття про наукову школу. Основні характерні ознаки наукової школи.
3. Принципи діяльності науково-педагогічних шкіл.
4. Характерні риси та формальні ознаки дослідницького колективу.
5. Основні напрями діяльності та функції наукових шкіл.
6. Типологія наукових шкіл.
7. Класифікація за динамікою розвитку закладів підготовки науково-педагогічних кадрів.
8. Типи шкіл відповідно історичного розвитку.
9. Спільні та відмінні ознаки класичної, дисциплінарної та проблемної наукових шкіл.
10. Класифікація наукових шкіл за типом зв'язків між членами наукової школи .
11. Класифікація наукових шкіл за історико-еволюційними критеріями.
12. Класифікація наукових шкіл за типом наукової ідеї, покладеної в основу дослідницької.
13. Класифікація наукових шкіл за обсягом досліджуваної предметної галузі.
14. Класифікація наукових шкіл за функціональним призначенням продукованих знань.
15. Класифікація наукових шкіл за формою організації діяльності учнів.
16. Класифікація наукових шкіл за типом зв'язків між поколіннями.
17. Класифікація наукових шкіл за ступенем інституалізації.
18. Класифікація наукових шкіл за рівнем локалізації.
19. Класифікація наукових шкіл за рівнем наукової ієрархії.
20. Ознаки та функції науково-педагогічної школи
21. Особливості науково-педагогічної школи.
22. Основні умови існування науково-педагогічної школи.
23. Основні функції науково-педагогічної школи закладу вищої освіти.
24. Виховний і пізнавальний потенціал наукової школи.
25. Організаційні аспекти діяльності сучасної наукової школи.
26. Проблеми лідера та учнів у науковій школі

27. Становлення наукової школи. Єдність способу мислення, мети й дій педагогічного співтовариства.
28. Лідер – організатор наукової школи. Концепції лідерства.
29. Типологія учених-лідерів. Загальна характеристика типів учених.
30. Науково-кваліфікаційні, науково-дослідницькі, науково-організаційні ознаки лідера наукової школи.
31. Інформаційна забезпеченість наукової школи.
32. Початок дослідницької діяльності. Вимоги до особистості керівника наукової школи.
33. Обов'язки початківця-дослідника.
34. Шляхи формування наукових шкіл.
35. Педагогічна взаємодія у наукових школах (співпідпорядкування, співробітництво, співтворчість).
36. Педагогічне керівництво науковою школою.
37. Основні принципи керівництва науково-педагогічною школою.
38. Досвід та здобутки науково-педагогічних шкіл України.
39. Науково-педагогічні школи ДВНЗ „ДДПУ”.

7. Рекомендована література

Основна

1. Антонова О.Є., Поліщук Н.М. Науково-педагогічна школа як творчий осередок залучення молодих науковців до дослідницького процесу. *Педагогічні науки*. №4(95). 2018.
2. Гнізділова О.А. Динаміка розвитку наукових шкіл у галузі дошкільної освіти (др. пол. ХХ – поч. ХХІ ст.). *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі*: зб. наук. праць / за заг. ред. О.А.Гнізділової. Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2017. Вип. 1. С.10–26.
3. Дем'яненко Н.М. Сутність і зміст феномену «наукова школа» / Літопис сучасної науки й освіти України. Наукові школи, авторські системи і концепції / Ред. кол.: В.Г.Кремень, В.І.Луговий, О.М.Топузов [та ін.]. Київ: Альфа-Віта, 2018. 180 с.
4. Саяпіна С.А. Наукова школа як предмет педагогічного дослідження. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти* : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. Л.Г.Гаврілова. Слов'янськ: ДДПУ, 2019. Вип. 10. С. 141-149.
5. Саяпіна С.А., Іотковська М.О. The reconstruction of development of domestic preschool pedagogy (1960s – the beginning of 21st century). *Education pedagogy: problems and prospects for development in the context of reform*. Editors: Sławomir Śliwa, Olga Tsybulko. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. pp216-226.
6. Школа науки / Зербино Д. Д., Рыбачук А.В. Київ: Логос, 2016. 231 с.

Допоміжна

1. Бех І. Сучасна освіта на шляху досконалості. *Рідна школа*. 2021. № 1/2. С. 32–37.
2. Нежинська О.О., Тименко В.М. Коучинг як технологія розвитку лідерства у сфері освіти. *Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України»*, 2017, № 2 (додаток 1); Тематичний випуск «Університет і лідерство». Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. С. 65–68.
3. Нестуля С.І. Поняття лідерської компетентності сучасного менеджера. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. пр.* Полтава: ПНПУ імені В.Г.Короленка, 2018. Вип. 21. С. 133–137.
4. Нестуля С.І. Практика реалізації лідерського підходу до підготовки фахівців нового покоління в ПУЕТ. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. пр. Харківського нац. пед. ун-ту імені Г.С.Сковороди. Харків, 2017. Вип. 49. С. 154–167.
5. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О.Г.Романовський, Т.В.Гура, А.Є.Книш, В.В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.
6. Шевчук В. В. Проблема ідентифікації наукових шкіл у психології. *Психологія і особистість*. 2016. № 2 (Ч. 2). С. 248-256.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
4. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

9. Посилання на дистанційний курс

дистанційний курс „Науково-педагогічні школи в Україні”
(<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/>);